

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ
№02071211
*
"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
М. В. Афанасьєв

«КОМУНІКАЦІЇ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ»

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 01 Освіта
Спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки»
Освітній рівень третій (освітньо-науковий)

Вид дисципліни вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри педагогіки, іноземної філології та переклад Борова Т. А.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу.
Протокол № 1 від 03. 09.2018 р.

Розробник:

Борова Тетяна Анатоліївна, д.пед.н., проф. кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Робоча програма навчальної дисципліни «Комунікації в освітній діяльності» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

«Комунікації в освітній діяльності» є навчальною дисципліною, що сприяє підвищенню професійної компетентності майбутнього викладача закладу освіти, висвітлює специфіку комунікації в освітній діяльності, особливості використання технологій ефективного педагогічного спілкування на практиці.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: закономірності, принципи, технології педагогічного спілкування та педагогічної риторики та сучасні підходи до формування основ педагогічної комунікації.

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна розроблена для набуття компетентності реалізовувати виконання професійних функцій викладача в межах нової освітньої парадигми, застосовувати комунікативні педагогічні технології в освітній діяльності.

Метою викладання навчальної дисципліни «Комунікації в освітній діяльності» є формування системи теоретичних знань і використання закономірностей та інструментарію педагогічного спілкування та педагогічної риторики для забезпечення ефективної комунікативної взаємодії в професійній діяльності педагога, що також пов'язана з саморозвитком і самоактуалізацією викладача і направлена на розвиток і розкриття творчого потенціалу учасників освітнього процесу.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Комунікації в освітній діяльності» є

- розуміти сутність про закономірності та визначати засоби організації педагогічного спілкування;
- застосовувати техніки культури мовлення у єдності елементів, засвоєння мовленнєвого етикету педагога;
- ініціювати та поширювати культуру викладача вищої освіти;
- аналізувати, аргументувати та відтворити форми, методи, стилі мовлення (монологічне, діалогічне, полілогічне) в різноманітних ситуаціях педагогічного спілкування;
- демонструвати та ініціювати досвід міжособистісної комунікативної взаємодії у процесі педагогічного спілкування.

У результаті вивчення дисципліни здобувач **повинен:**

- знати категоріальний апарат, основні характеристики спілкування;
- уміти застосовувати механізми ефективної взаємодії у педагогічному спілкуванні;
- уміти застосовувати техніки ефективної взаємодії у педагогічному спілкуванні;
- уміти користуватися мовою для досягнення певних функціональних цілей в залежності від особливостей професійної взаємодії;
- уміти формувати культуру професійного мовлення педагога;

уміти обирати мовні форми, використовувати й перетворювати їх відповідно до низки екстралінгвістичних факторів;

уміти ставити й вирішувати прикладні завдання в залежності від комунікативної ситуації педагогічного спілкування у відповідності із сучасними професійним вимогами.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми здобувачі освітньо-наукового ступеня "доктор філософії" набувають таких компетентностей:

комунікативної – знання специфіки педагогічного спілкування, володіння навичками організації та реалізації прозаїчного усного мовлення з метою ефективного викладу навчального та наукового матеріалу, навичками професійного спілкування в педагогічному колективі на діалогічних засадах, уміннями аргументовано й толерантно вести наукову дискусію;

прагматичної – уміння користуватися мовою для досягнення певних функціональних цілей в залежності від особливостей професійної взаємодії: від ситуації, статусу співрозмовників й адресата мови й інших факторів, що стосуються прагматики спілкування;

соціолінгвістичної – вміння обирати мовні форми, використовувати й перетворювати їх відповідно до низки екстралінгвістичних факторів (конкретних індивідів, які застосовують певні мовні одиниці у професійній сфері);

професійної – здатність ставити й вирішувати прикладні завдання в залежності від комунікативної ситуації педагогічного спілкування у відповідності із сучасними професійними вимогами.

Курс	1	
Семестр	1	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	14
	практичні	24
Самостійна робота		112
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Філософія науки	Дизайн та проектування освітньої діяльності
	Іноземна мова
	Методологія та організація наукових досліджень

2. Компетентності та результати навчання задисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність здійснювати критичний аналіз різних інформаційних джерел за обраною тематикою.	Критично сприймати та аналізувати існуючі наукові теорії та ідеї, шукати власні шляхи вирішення проблеми та завдань, проводити критичний аналіз власних матеріалів, генерувати власні нові ідеї, приймати обґрунтовані рішення.
Здатність брати участь у критичному діалозі у сфері педагогічних досліджень, міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну позицію.	Проводити критичний аналіз різних інформаційних джерел конкретних освітніх, наукових та професійних текстів в сфері обраної спеціальності, виявляти дискусійні питання в сфері конкретних освітніх, наукових та професійних проблем педагогічних наук
Здатність публічного представлення та захисту результатів педагогічних досліджень.	Спілкуватися в діалоговому режимі з широкою науковою спільнотою в галузі професійної діяльності з метою обговорення дискусійних питань, результатів досліджень, узгодження дій і спільної роботи на конференціях, наукових семінарах, доводити результати досліджень та інновацій до колег, публічно представляти, захищати результати своїх педагогічних досліджень, використовувати сучасні засоби візуальної презентації результатів дослідження.
Знання механізмів ефективної взаємодії у педагогічному спілкуванні	Використовувати в освітній діяльності сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють ефективній комунікації в освітньому середовищі, прогресу у досягненні результатів навчання студентами та підвищенню якості освітньої діяльності в цілому.
	<i>Вміти</i> вибудовувати стратегію і тактику професійного зростання науково-педагогічного працівника ЗВО; ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійному середовищі; відповідати за результати професійної діяльності
Здатність формувати культуру якості освітньої діяльності	Демонструвати культуру академічної доброчесності

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Комунікації в професійній діяльності педагога

Тема 1. Загальна характеристика спілкування

Види комунікацій в освітній діяльності. Поняття про педагогічне спілкування. Предмет, об'єкт педагогічного спілкування. Принципи, функції, етапи та рівні педагогічного спілкування. Мета і завдання педагогічного спілкування.

Тема 2. Педагогічна риторика

Становлення педагогічної риторики. Риторичний канон у мовленнєвій діяльності педагога. Особливості публічного мовлення педагога, його функції та цілі. Інформаційне, переконуюче, спонукальне, агітаційне, протокольно-етикетне мовлення у діяльності педагога. Побудова публічних виступів педагога. Жанри мовлення, тексти навчально-наукового стилю в мовленні педагога.

Тема 3. Техніка та культура мовлення педагога

Мовленнєвий апарат. Дихання та його тренування. Голос і процес його виховання. Дикція. Інтонація. Паузація. Критерії культури мовлення (правильність, комунікативна доцільність, точність висловлення, логічність, ясність та доступність викладу, виразність, естетичність, доречність). Мовленнєвий етикет педагога, етноетикет.

Змістовий модуль 2. Монологічне та діалогічне мовлення в освітній діяльності

Тема 4. Пояснювальний монолог в професійному мовленні педагога.

Побудова композиції промови. Підготовка до публічних виступів.

Тема 5. Взаємодія педагога та аудиторії

Врахування особливостей аудиторії. Портрет слухацької аудиторії. Форми подання інформаційного матеріалу навчального та наукового характеру. Засоби аргументації.

Тема 6. Основи полемічної майстерності педагога

Спор, дискусія, полеміка. Культура спору. Засоби переконання опонента. Полемічні прийоми. Евристичні методи генерування нових ідей: мозкова атака, метод евристичних питань, метод багатомірних матриць, метод інверсії, метод емпатії, метод синектики. Мистецтво відповідати на питання, робити репліки та зауваження.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів);

модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі залку, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; правильність виконання індивідуального та комплексного завдання; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Виконання практич. завдань	Презентація	Письмова контрольна робота	Усього
1			2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1	Тема 1	1 тиждень	2	2	2			6
	Тема 1	3 тиждень	2	4	2			8
	Тема 2	5 тиждень	2	4	2			8
	Тема 3	7 тиждень	2				12	14
Змістовий модуль 2	Тема 4	9 тиждень	2	4	2			8
	Тема 5	11 тиждень	2	4	2			8
	Тема 6	13 тиждень	2	4	2			8
	Тема 4	15 тиждень		4	2		12	18
	Тема 5,6	16 тиждень			2	20		22
	Залік							
Усього			14	26	16	20	24	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бацевич Ф.С. Комунікативна лінгвістика / Ф.С.Бацевич. –Київ: Видавничий центр "Академія", 2004. – 224 с.
2. Вандишев В.М. Риторика: екскурс в історію вчень і понять: Навч. посібник. – К.: Кон-дор, 2003. – 264 с.
3. Волков А.А. Основы риторики: Учебное пособие для вузов. – М.: Академический проспект, 2003. – 304 с.
4. Гурвич С.С. и др. Основы риторики: – К., Вища школа, 1988. – 248 с.
5. Єлісовенко Ю. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: [навч. посібник] / Юрій Єлісовенко. – [за ред. В.В. Різуна]. – К.: Атіка, 2008. – 204 с.
6. Кропивко І.В. Риторика. Навч. Посібник. – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 67 с.
7. Пасинок В.Г. Основы культуры мовлення: навч. посіб / В.Г.Пасинок. – Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2011. – 228 с.
8. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г.Почепцов. – М.: Рефл-бук, К.: Ваклер. – 2001. – 656 с.
9. Сагач Г.М. Риторика: Навч. посібник для студентів серед. і вищ. навч. закладів / Г.М.Сагач. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: Видавничий Дім „Ін Юре», 2000. – 568 с.
10. Семенюк О. А. Основы теории мовної комунікації: навчальний посібник / О. А. Семенюк, В. Ю. Паращук. – М.: Академія. – 2010. – 240 с. – Режим доступа: [<http://academia-pc.com.ua/product/217>].

Додаткова

11. Габідулліна А. Р., Андрієнко Т. П., Кузена Н. В. Основы теории мовної комунікації: навчальний посібник. – Донецьк, видавниче підприємство кп "Регіон", 2000, -196 с.
12. Онуфрієнко Г.С. Риторика. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 592 с.
13. Сагач Г.М. Ділова риторика: Мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. / Г.М.Сагач. – К.: Вид-во «Зоря», 2003. – 255 с.
14. Ципіна Д.С. Тренінгиз формування риторичної компетентності / Д.С.Ципіна. – Х. : ТОВ «Щедра садиба плюс», 2015. – 68 с.

Інтернет ресурси

15. Волков А.А. Курс русской риторики. <http://www.klikovo.ru/db/sect/51>
16. Вопросы теории и практики обучения профессиональной речив современных публикациях и исследованиях <http://www.seun.ru/books/Books/KafFiP/Metod/orlov02/1.2.htm>